

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Göteborgska Magazinet.

Torsdagen, den 17 Julii 1766.

Umärkningar öfver den så kallade Kyrko-Tabell-inrättningen i allmänhet, och därefter, öfver 1765 års Göteborgska Stifts-Tabell.

Inrättningen af årliga tabeller öfver födde, döde, vigde, Stånd m. m. fallar ofunnigheten en nyhet, och dumheten, en onyttig nyhet: båda dessa tankarna wisse wi nu särskäda. Det wäsenteliga af denna inrättning finner jag likwäl hos några uplysta folk från urminnes tider. Det borde för ingen ibland oss wara obekant, som läses i Bibeln, at Moses tagit summan af Israels licerne några gånger*. Judarne tro desutan, at sådant årligen skedd, och det kan wäl wara, emedan Moses indelt folket i 100 och 1000, liksom i Compagnier och Regementen, efter wårt sätt at tala, då det alltså war nyttigt, at tabell-werket hölls hwart år uti ordning. Wi gå från Israel til det forna Egypten. Detta rikets statsluga Regering hade ålagt hwar hufwader, at årligen inlemnna tafflor, uti hwilka store och små af båda könen i hans hus warit anteknade; af hwilka tafflor, hufwud-tabeller sedan uprättades öfver särskilte städer, provincier, och ånteligen hela riket †. At de gamle Romare, så länge deras fria och wisa regering warade, esomoftast anställt sådana öfverräkningar, så i hellska Italien, som Provincierne, är en bekant sak för dem, som läst Livius. Wid den Romerska bestatningen, som Evangelisten Lucas i sit 2 capitel anförer, blefwo säkert ej allena de äldre, som skulle betala hufwudstatten, anteknade; utan ock de minsta barn: hwarföre ock, efter Kyrko-Fädernes berättelse, de förste Christne i Rom förnögt sig af at se Jesum, wår Högtlöswade Frelfare, uti Bethlehemitiske Stätt-tafflorne, som med de andre i Rom förwarades. Af sådana tafflor såg Romerska regeringen, hwad hinder, i folk-fördningen, kunde genom goda lagar afhjelpas. De

S f

sågo,

* 2 Mos. B. 30: 12. 38: 25, 26. 4 Mos. B. 1: 21. 26: 64. 51: 62.

† Här torde jag kunnat göra Läsaren bättre bested, om jag haft Herr Jablonstis förträffliga Skrifter i Egyptiske Antiquiteterne til hands.

Jägo, til exempel, mycket folk, dels af småt för öfwerflöd och beqvämlighet, dels af kättja, sty ägtenkap samt nyttig och ärlig barna-afwel. Man stadgade därefter jus trium & quinque liberorum, eller lagar som tilldelte dem vissa förmåner och heder, som födt och upfostrat 3 eller 5 barn till det allmännas tjänst, m. m. Chyn-fene, som, efter mångas påståender, äro utlösta ifrån Egypten; berättas hafwa, ännu i dag, såsom utgammalt bruk behöllit nästan dylik tabell-metod, som den öfwen anförda Egyptiska. Af våra Europeiska riken läser England varit i senare tider det första, som tänkt på et nyttigt tabell-werk. Jag har sett tabeller öfwer Londons stad, redan ifrån år 1680, tåmelig wäl inrättade, ehuru de likwål ej liknat senare tidernas noghet. Nu mera lära i de flesta Europeiska riken kyrko-tabeller uprättas, äfwen som de i Swerig börjades med år 1749. Hwad Swenska tabellernes besseiner angår, så lära de wara de bästa i hela Europa, ehuru också därwid kunde wara åtskilligt at påminna, som torde en annan gång så omvändas. Detta anförda har allena varit et litet bewis på, at tabell-werk icke är någon nyhet. Men at det med än mindre fog kan kallat onyttigt nyhet, wilje wi nu förswara.

Tänktande sinnen göra sig af tabell-werket en trefaldig nytta, **Theologisk, Politisk och Medicinsk.** Jag har flera år haft lust at handtera kyrko-tabeller, mycket för det jag tyckt mig i hwardera sett rörande prof utaf Guds underliga, och dock alltid wisligt regerande, Försyn, som stads holder en wislig proportion så bland födde, som döde i alla åldrar. Ja, om Gud synes i en tabell, eller på et år, gå ut sin ordning; så årsätter han altid i en annan tabell, eller på et annat år, denna (om jag så får kallas) ordningen, genom en motsäridande disproportion, hwilke, tilsamman lagde, omfider wisa, at Gud är sig lik: liksom en, på Guds wågar, upmärksam säll ser äfwen i alla andra Guds werk, hwilka för inskränkt begrep tyckas gå förstöradt, då man dem blott styckewis betragnar; men röja den härligaste ordning, då man tager det ena i sit rätta sammanhang med det andra. Store äro Herrans werk; den som uppå dem agtar, hafwer lust därpå; men en galen tror det icke, och en däre agtar ej därpå.

Politiska nyttan är ypperlig i den uplysta werldens ögon. At en hushollare ser öfwer sina penningar och ägodelar, är ju högst nödigt, emedan han då bäst inse kan, hwad sel han förr begått i hushollningen, och följsageligen, hwad han i framtiden kan spara. Folkmångden är en Stats dyrbaraste ägendom. Mycket folk, många arbetande händer, göra mycken rikedom, och tvärt om. Man har tagit i agt, at när England hade 3 millioner människor före Drottning Elisabets regering, nödgades det, måst alla år, föpa

köpa utländskt säd; men nu, då folk mängden är i emot 7 millioner, bringar landet, i hvarje medelmåttiga års skörd, 3 års bröds-föda, eller bröd til 20 millioner; så at detta riket merendels kan sälja 2 gånger mer säd, än det sjelf förtär. Handlingarne säga oss, at Sverige för et par hundra år tillbaka, och eiter den tiden, sålde någon säd och victualie-warer, måst alla år, til utrikes folk. Och därav lärer inhemtas, at fäderneslandet hade långt större antal af folk, än nu, då wi i swära år köpa 500000, och i bästa åren 150000 runnor utländskt spannemål, andra mat-persedlar at förbigå. Ho wet om icke et stadgadt tabell-werk hade kunnat dämpa den frigs-lusten, som reagerat, i förra och detta seculum, uti vårt fädernesland? Tabeller wisa bäst, huru frig, de må afköpa wäl eller illa, äro altid en ren förlust för en Stat, emedan de förtära sliwa blomman af Statens folk, den friska ungdomen, endels därigenom at denna stupar för wärja och saltstikor, endels, och i synnerhet, genom des afhollande från nyttiga ägtenstaper och barna-afwel. På sådan grund håller jag aldeles för troligt, det jag har ur någon tänkande scribent bland mina papper upteknat, at, i Höghsätlig Konung Carl den Tofstes långwariga frig, förlorade Sverige (jag räknar intet de bortmista provincierne) öfwer 600000 människor. Mera härnäst.

Lärda Tidningar.

Kongl. Bibliothekets Dagbok, första stycket, 20 sidor, 8vo, utgafs i Stockholm den 1 Julii 1766. Författaren, Kongl. Bibliothecarien och ledamot af Hist. Acad. i Göttingen, Herr Carl Christof. Gjörwell, wäcker med denna Dagbok hos den lärda Werlden än ytterligare läckra känslor af det sälla lugn, hwilket Han sjelf inom Kongl. Bibliotheket äger och nyttjar. Innehollet blifwer förnämligast om det K. Bibliotheket sjelf, des öden, hwad det innesattar, ic. Således meddelas här: 1) historia om K. Bibliotheket alt ifrån des första uphof; 2) dagbok för K. Bibl. som tager sin begynnels med år 1766; 3) förteknig på de i K. B. warande handskrifter; 4) förteknig på de i K. B. warande böcker, hälst de för ålder, sällsynthet, förbud ic. märkwärdige; 5) förteknig på de i K. B. warande Curiosa. Härtill komma at fogas följande ämnen: 1) historia om Bibliotheker, Archiver, Mynt-samlingar, — Universiteter, Wetenskaps-Academier — Gymnasier och Scholor, så i Sverige, som utomlands; 2) lärde Människors lewernes-beskrifningar, särdeles Swenske; — 7) korta afhandlingar, strödda anmärkingar, och märkliga nyheter, i lärdoms historien, och i synnerhet om lärda uprätter; 8) förteknig på de bästa och nyaste lärde journalers innehöll,

Innehåll, " m. m. Sedan Herr Författaren utfört sin affigt, upräknar han dem, som hysa utmärkt ymest för lärdoms historien och äfwen upodla samma Wetenskap, och til hwilka han antingen i Stockholm har tillräde, eller med hwilka han står om dessa saker i bref-wärling. Sist anförer Hr. F. en bdr-jan af 1) förteckningen på de i Kongl. Bibliotheket warande böcker, och 2) strödda anmärkningar, särdeles i Swenska historien. När få wi se det 2, det 50, det 99 stycket? Slut nästa gång.

Stads-Nyheter.

Infomne äro Skepparne Georg Mills ifrån Berwik med varlast, Alexander Petersen ifrån Finnbörn med dito, Hans Hamilton ifrån Serengforth med dito och salt, John Walker ifrån Sunderland med stenkol, och Conrad Meyer ifrån St. Yves med salt.

Utgången är Skepparen Olof Andersson Wit til Dumfries med järn och bräder. Af bref ifrån Canton under den 7 Januarii sifledne, som med et Holländiskt Ost-indiskt skepp öfversände bliswit, inhentat, at skeppet Finland, den 5 i samma månad, sig därifrån på hemresan begifwit, men at de andre 2 skeppen ännu då ej wore aldeles särdige at affegla.

Små Kyrko-tidningar.

I Domkyrko: Församlingen födde 9 gosse- och 8 flicko-barn: Wigde Arbetskarlen Måns Hökenberg och Catharina Lind; Handstematare: Gesällen Siren Bredberg och Wigan Ingeborg Christensdotter: Döde Handstematare: Enkan Maria Lund, 74 år, af lungfot; Drängen Hans Torstenson, 43 år, af tarande sjukdom; och 7 barn, af trösten, tikhosta och slag.

I Tyska Församlingen födt et barn: Död Soldate: Hustrun Regina Höpner, 24 år, af barnsbörd.

I Kronhus: Församlingen födt et barn: Wigde Soldaten Olof Hjelte och Wigan Elisabeth Johansdotter Ahlgren: Döde Hindrich Horn, 17 år, 4 månader och 19 dagar, af håll och stung; Sergeants Enkan Elin Hultengren, 78 år och 9 månader, af ålderdoms trämpor; och Soldaten Peter Hallin, 23 år, af feber.

Kundgörelser.

Den 28 Julii kommer på Stadens auktions-kamare at försäljas sill-salteriet och trankoferiet Barnebratten, på Styrfs beläget, med all åbyggnad, efter inventarium, et parti boke-sill-tunnor och stenkol; likaledes et parti sill-tunnor och boke-tunnor, liggande på salteriet Mayeberg, hwilket alt kan beses, och om bestaffenheten å se-nare stället närmare underrättelse inhentat.

Ängelst sötmjölks-ost, uti större och mindre ostar, finnes för billigt pris hos Herrar Dahl och Spargren.